

Сидорук Анна Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
Конох Андрій Анатолійович,
кандидат педагогічних наук, доцент

Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна,
e-mail: Anna0956564651@gmail.com
Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна

АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Мета статті полягає в аналізі системи управління і стратегії розвитку туризму та гостинності Запорізького регіону.

Методика. Методологічна основа даного дослідження – загальнонаукові методи. Основними методами дослідження є метод формалізації, узагальнення, описовий метод, методи аналізу і синтезу.

Результати. Система управління регіональним розвитком туризму і гостинністю характеризується сукупністю цілей, завдань, механізмів, які з рештою визначають його тактику й стратегію. Система управління ґрунтується на врахуванні наявних природних умов, ресурсного забезпечення і багатьох інших факторів, пов'язаних зі створенням основи для розвитку туристичної галузі й індустрії гостинності, які можуть обмежувати, або, навпаки, створювати пріоритети галузевого розвитку в регіоні. Важливу роль у регіональній системі управління відводиться саме місцевим органам самоврядування. За для підвищення рівня сфери обслуговування Запорізького регіону, місцевими органами управління було розроблено Стратегію розвитку туризму Запорізької області на 2021-2027 роки, основними завданнями якої є модернізація інфраструктури загального користування та створення спеціальної туристичної інфраструктури; розбудова та модернізація транспортної інфраструктури регіону; створення сучасних територій відпочинку і рекреації; створення системи регіональної економічної підтримки малого і середнього туристичного бізнесу, всієї сфери обслуговування; формування системи партнерства органів управління; забезпечення якості професійної підготовки кадрів туризму й індустрії гостинності, а результатами очікуються: збільшення кількості туристів і екскурсантів, зокрема іноземців; збільшення доходів у сфері гостинності, туризму та курортів; створення нових робочих місць у сфері туризму та супутніх сферах діяльності; збільшення обсягу наданих туристичних послуг; збільшення обсягу надходжень до бюджетів усіх рівнів; підвищення туристичної, курортної, національно-культурної і бізнесової привабливості регіону завдяки розповсюдженню інформації на туристичних ресурсах та поширенню брэнда серед інвесторів, а також туристів; вирішення супутніх інфраструктурних проблем регіону.

Практична значимість. Управління регіональним розвитком туризму і гостинністю – це складний процес, який формується з орієнтацією на певні показники (структура комплексу, інвестиції, виробництво регіонального продукту, ефективність діяльності підприємств, модернізації й інновації, стан регіонального ринку праці, зайнятість населення, доходи, рівень соціального розвитку, чисельність, регіональна вікова і статевая структура населення та ін.), а також закономірності, які розглядаються у статті.

Наукова новизна. Розвиток туристичної галузі й індустрії гостинності надає змогу підвищити економічний та соціальний рівень регіону, а також посилити його конкурентноспроможність. Тому процес створення Стратегічної програми розвитку туризму Запорізької області є головною науковою новизною статті.

Ключові слова. Туризм, гостинність, управління, розвиток, стратегія, програма.

Сидорук Анна Викторовна,
кандидат педагогических наук, доцент
Конох Андрей Анатольевич,
кандидат педагогических наук, доцент

Запорожский национальный университет, Запорожье, Украина,
e-mail: Anna0956564651@gmail.com
Запорожский национальный университет, Запорожье, Украина

АНАЛИЗ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТУРИЗМА И ГОСТЕПРИИМСТВА ЗАПОРОЖСКОГО РЕГИОНА

Цель статьи заключается в анализе системы управления и стратегии развития туризма и гостеприимства Запорожского региона.

Методика. Методологическая основа данного исследования - общенаучные методы. Основными методами исследования является метод формализации, обобщение, описательный метод, методы анализа и синтеза.

Результаты. Система управления региональным развитием туризма и гостеприимством характеризуется совокупностью целей, задач, механизмов, остальным определяют его тактику и стратегию. Система управления основывается на учете имеющихся природных условий, ресурсного обеспечения и многих других факторов, связанных с созданием основы для развития туристической отрасли и индустрии гостеприимства, которые могут ограничивать, или, наоборот, создавать приоритеты отраслевого развития в регионе. Важную роль в региональной системе управления относится именно местным органам

самоуправления. С целью повышения уровня сферы обслуживания Запорожского региона, местными органами управления было сформировано Стратегию развития туризма Запорожской области на 2021-2027 годы, основными заданиями которой являются модернизация инфраструктуры общего пользования и создания специальной туристической инфраструктуры; развитие и модернизация транспортной инфраструктуры региона; создание современных территорий отдыха и рекреации; создание системы региональной экономической поддержки малого и среднего туристического бизнеса, всей сферы обслуживания; формирование системы партнерства органов управления; обеспечения качества профессиональной подготовки кадров туризма и индустрии гостеприимства, а результатами ожидаются: увеличение количества туристов и экскурсантов, в том числе иностранцев; увеличение доходов в сфере гостеприимства, туризма и курортов; создание новых рабочих мест в сфере туризма и сопутствующих сферах деятельности; увеличение объема предоставленных туристических услуг; увеличение объема поступлений в бюджеты всех уровней; повышение туристической, курортной, национально-культурной и деловой привлекательности региона благодаря распространению информации на туристических ресурсах и распространению бренда среди инвесторов, а также туристов; решения сопутствующих инфраструктурных проблем региона.

Практическая значимость. Управление региональным развитием туризма и гостеприимством - это сложный процесс, который формируется с ориентацией на определенные показатели (структура комплекса, инвестиции, производство регионального продукта, эффективность деятельности предприятий, модернизации и инновации, состояние регионального рынка труда, занятость населения, доходы, уровень социального развития, численность, региональная возрастная и половая структура населения и др.), а также закономерности, которые рассматриваются в статье.

Научная новизна. Развитие туристической отрасли и индустрии гостеприимства дает возможность повысить экономический и социальный уровень региона, а также усилить его конкурентоспособность. Поэтому процесс создания Стратегической программы развития туризма Запорожской области является главной научной новизной статьи.

Ключевые слова. Туризм, гостеприимство, управление, развитие, стратегия, программа.

UDC 338.486.1:005.52(477.64)

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2021.63.37-43>

Sydoruk Anna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Konokh Andrii,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine,

e-mail: Anna0956564651@gmail.com

Zaporizhzhia National University,

Zaporizhzhia, Ukraine

ANALYSIS OF THE TOURISM MANAGEMENT SYSTEM AND HOSPITALITY OF THE ZAPORIZHZHIA REGION

The purpose of the article is to analyze the management system and strategy for the development of tourism and hospitality in the Zaporizhzhia region.

Methodology. The methodological basis of this research is general scientific methods. The main research methods are the formalization method, generalization, the descriptive method, methods of analysis and synthesis.

Results. The management system for the regional development of tourism and hospitality is characterized by a set of goals, objectives, mechanisms, the rest is determined by its tactics and strategy. The management system is based on taking into account the existing natural conditions, resource provision and many other factors related to creating the basis for the development of the tourism and hospitality industries, which can limit, or, conversely, create priorities for sectoral development in the region. An important role in the regional management system belongs to local self-government bodies. In order to improve the level of the service sector of the Zaporizhzhia region, the local authorities have formed a Strategy for the Development of Tourism of the Zaporizhzhia Region for 2021-2027, the main tasks of which are the modernization of public infrastructure and the creation of a special tourist infrastructure; development and modernization of the transport infrastructure of the region; creation of modern recreation and recreation areas; creation of a system of regional economic support for small and medium tourism businesses, the entire service sector; formation of a system of partnership between management bodies; ensuring the quality of professional training of personnel for tourism and the hospitality industry, the result of which is expected: an increase in the number of tourists and excursionists, including foreigners; increased income in hospitality, tourism and resorts; creation of new jobs in tourism and related areas of activity; an increase in the volume of provided tourist services; increasing the volume of receipts to the budgets of all levels; increasing the tourist, resort, national-cultural and business attractiveness of the region through the dissemination of information on tourism resources and the distribution of the brand among investors and tourists; solutions to related infrastructure problems in the region.

Practical relevance. The management of regional tourism and hospitality development is a complex process that is formed with a focus on certain indicators (the structure of the complex, investments, production of a regional product, the efficiency of enterprises, modernization and innovation, the state of the regional labor market, employment, income, level of social development, size, regional age and gender structure of the population, etc.) and patterns that are discussed in the article.

Scientific novelty. The development of the tourism and hospitality industries makes it possible to raise the economic and social level of the region, as well as to strengthen its competitiveness. Therefore, the process of creating a Strategic Program for the Development of Tourism of the Zaporizhzhia Region is the main scientific novelty of the article.

Keywords. Tourism, hospitality, management, development, strategy, program.

Постановка проблеми. Розвиток туристичної галузі й індустрії гостинності має значний вплив на соціально-економічне становище кожної країни світу. Зокрема, на розвиток будівництва, транспортної мережі, торгівлі, сільського господарства, сервісного обслуговування, виробництва товарів народного споживання, готельного і ресторанного бізнесу тощо. Саме тому і система управління є складною й специфічною, так як має комплексний та різноманітний характер.

У системі управління регіональним розвитком туризму і гостинності особливе місце посідають спеціалізовані, у тому числі й туристично-рекреаційні, комплекси регіонів. Незважаючи на позитивний розвиток сфери обслуговування в регіонах України (збільшення кількості внутрішніх, в'їзних і виїзних туристів, кількості робочих місць та поповнення бюджету), існують значні проблеми й недоліки функціонування, які суттєво відрізняють туристичну галузь та гостинність України від країн Європейського Союзу. Серед них можемо виокремити незадовільний рівень розвитку туристичної інфраструктури, низьку конкурентоспроможність продуктів і послуг, обмеженість державного фінансування та маркетингового супроводу, нестабільність законодавства, слабка інтегрованість у європейську систему сфери обслуговування, незадовільний стан управління регіональним розвитком туризму. А це ще раз вказує на актуальність питання щодо систем управління регіональним розвитком туризму і гостинності, а також механізмів їх удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості регіонального розвитку туристичної галузі у своїх наукових працях розглядало багато вітчизняних вчених, зокрема: В. Кифяк, М. Костриця, О. Любіцева, М. Мальська, Л. Мармоль, О. Сарапіна, І. Смаль, Д. Стеченко тощо [2]. Над дослідженням сутності системи управління працювали такі науковці, як: В. Амбросов, Т. Гордієнко, М. Грещак, Б. Данилишин, Т. Маренич, Т. Назарчук, І. Моргачов, С. Рогач, А. Садеков, В. Шиманська та ін. Значний внесок у дослідження формування механізмів управління розвитком туризму на державному, регіональному та місцевому рівнях зробили праці вітчизняних та закордонних вчених, зокрема: І. Безуглого, В. Герасименка, З. Іванової, К. Лебедева, В. Семенова, Д. Стеченка та ін [5]. Проте ще багато питань регіонального розвитку туристичної галузі й індустрії гостинності потребують поглиблених досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – аналіз системи управління і стратегії розвитку туризму та гостинності Запорізького регіону.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до розгляду розвитку туристичної галузі й індустрії гостинності Запорізької області, визначимо особливості регіонального управління загалом.

У сучасній світовій економіці регіональна політика полягає у регіональному регулюванні, яке підрозділяється на такі види:

- 1) Адміністративне регулювання – це розробка планів розвитку на короткі та середні терміни.
- 2) Правове регулювання передбачає дотримання існуючих законів і нормативів.
- 3) Економічне регулювання визначається впровадженням господарських заходів з боку держави, які мають цілеспрямований, стимулюючий характер у вигляді пільг, субсидій, дотацій тощо.
- 4) Природне й екологічне регулювання характеризує стратегічні перспективи та сталий розвиток регіонів.

Головним об'єктом управління регіональним розвитком в Україні виступає обласний регіон – частина території, що виділена у межах адміністративно-територіального поділу країни з метою забезпечення ефективного управління соціально-економічним розвитком. В області здійснюються повні цикли відтворення природних ресурсів як частини національного багатства, населення та трудових ресурсів, основних і оборотних фондів, грошового обігу, відносини з приводу виробництва, розподілу, обміну, а також споживання продукції [3].

Управління регіональним розвитком області характеризується об'єднанням місцевого управління (кадрової, фінансової, інформаційної, організаційної, технологічної підсистем) і об'єктів господарства, метою яких є підвищення якості життя населення, забезпечення відтворення

природної системи на базі ефективного комплексного економічного та соціального розвитку регіону шляхом раціональної організації територіального господарства.

До основних функцій управління розвитком обласного регіону відносяться [3]:

- визначення рівня економічного та соціального розвитку регіону й аналіз сформованої ситуації;
- прогнозування і планування регіонального розвитку;
- формування організаційних структур управління областю на основі проєктування нових або вдосконалювання існуючих;
- підвищення рівня життя населення на основі сталого економічного зростання;
- контроль процесу економічного й соціального розвитку регіону;
- регулювання спільної діяльності органів законодавчої, виконавчої влади національного й обласного рівнів, а також органів місцевого самоврядування.

Головним завданням місцевих органів самоврядування є встановлення і визначення тенденцій розвитку регіону, а також розробка стратегічних програм та методів їх реалізації. За для розробки стратегічної програми розвитку регіону, необхідно виконати його аналіз за наступними показниками (рис.1):

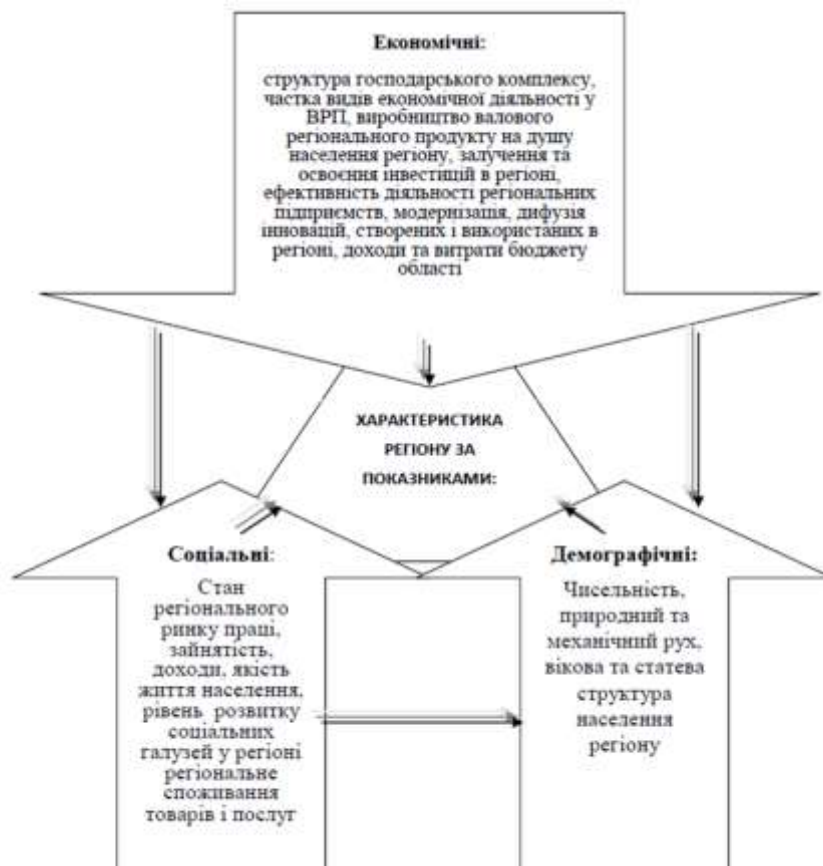

Рис. 1. Показники аналізу регіону [3]

Характеристика регіону дає змогу визначити основні відхилення у розвитку туризму і гостинності та сформулювати головну мету регіонального контролю, що полягає у реалізації стратегічної програми, та, тим самим забезпечити заплановане зростання регіональних показників у певному періоді.

Основа ресурсного забезпечення управління регіонального розвитку туризму і гостинності складає його ресурсний потенціал, який являє собою сукупність, матеріальних (в тому числі природних), фінансових, трудових та інформаційних ресурсів туристично-рекреаційної системи.

Тривалий період часу Запорізький регіон сприймався як регіон, орієнтований на розвиток промислового та зеленого туризму, а також здатен забезпечити якісний літній відпочинок на узбережжі Азовського моря. Але виконання аналізу регіону дало змогу виокремити нові можливості

диверсифікації економічної орієнтації області та максимального використання її історико-культурних і природних ресурсів.

Розвиток туристичної галузі й індустрії гостинності завжди щільно пов'язаний із розвитком загальної інфраструктури області – дорожньо-транспортної системи, торгівлі, готельно-ресторанних закладів і дозвілєвих комплексів тощо. Зі збільшенням кількості надаваних сервісних послуг туристам підвищується й рівень їх якості, а це дозволяє привабити ще більшу кількість рекреантів, тим самим, підвищити обсяги туристичних зборів. Як наприклад, у 2019 році бюджет від туристичного потоку склав 7970,5 тис грн., що майже вдвічі перевищило показники 2018 року. Однак, сучасна ситуація пандемії в країні зменшила обсяги в області на рівень 2017 року (рис. 2) [1].

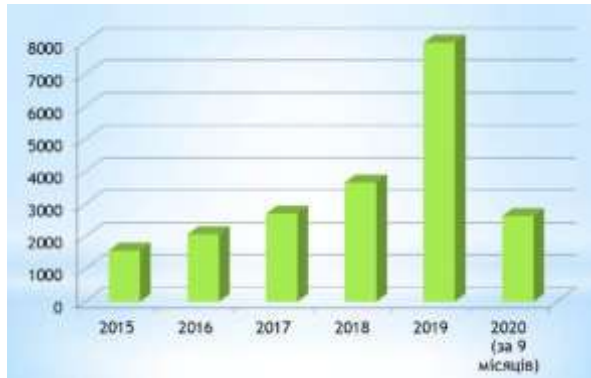

Рис. 2. Динаміка обсягів туристичного збору Запорізької області, тис.грн.

Запорізький регіон має дуже багатий ресурсний потенціал для перспективного розвитку туризму і гостинності. Перш за все, більше 300 км піщаних і піщано-черепашкових пляжів Бердянського, Приморського, Приазовського та Якимівського районів, а також історико-культурні цінності від прадавніх часів до сьогодення – від петрогліфів Кам'яної могили і скіфських курганів до церков та маєтків XIX-початку XX століття. На сьогодні найбільш популярними туристичними дестинаціями регіону є:

- 1) Національний заповідник «Хортиця», в межах якого розташовано Історико-культурний комплекс «Запорізька Січ»;
- 2) Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила»;
- 3) Василівський історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова».

Кожен рік у м. Запоріжжя проводяться безліч заходів, наприклад: «Дні гостинності», «Туристичний форум», фестиваль вуличної їжі «Пікнік на Райдузі», музичний фестиваль «Jazzu Fest» та ін., які сприяють регіональному розвитку туризму і гостинності, а також гуртують запоріжців і гостей міста, представників готельно-ресторанного й туристичного бізнесу, народних майстрів, приватних підприємців та діячів культури.

Не зважаючи на інтенсивність проведення заходів, показники кількості внутрішніх туристів не збільшувалася (рис. 3) [1].

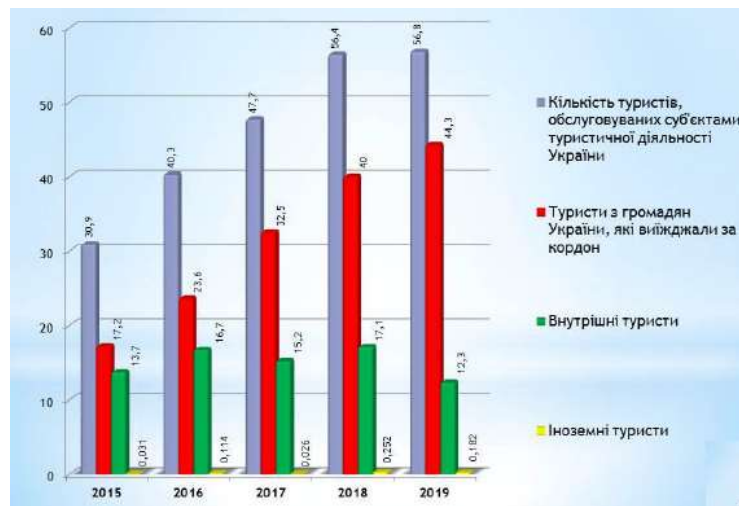

Рис. 3. Динаміка туристичних потоків у Запорізькій області, тис.ос.

Таким чином у органів місцевого самоврядування виникла потреба у розробці галузевої стратегії розвитку, яка б допомогла чітко визначити довгострокові цілі та консолідували діяльність представників ринку сфери обслуговування. Розроблена проєктною командою, до якої було залучено не тільки представників Запорізької ОДА, а й членів галузевих громадських організацій і викладачів ЗВО, Стратегія розвитку туризму Запорізької області на 2021-2027 роки має наступну візію [4]:

- Запорізька область – всесезонний туристично-рекреаційний та історико-культурний центр від Азовського узбережжя до Запорозьких степів;
- перлина морського та лікувально-курортного відпочинку;
- центр дитячого та сімейного туризму;
- центр популяризації та збереження козацького колориту і традицій;
- земля гостинності, української культури та традицій національно-культурних товариств регіону.

До оперативної мети Стратегії віднесено [4]:

1. Вдосконалення та розвиток туристично-рекреаційної та допоміжної інфраструктури (модернізація інфраструктури загального користування та створення спеціальної туристичної інфраструктури; розбудова та модернізація транспортної інфраструктури регіону; розбудова річкової, морської туристичної інфраструктури регіону; створення сучасних територій відпочинку і рекреації).

2. Розвиток людських ресурсів (створення системи регіональної економічної підтримки малого і середнього туристичного бізнесу, всієї сфери обслуговування Запорізької області; формування системи партнерства органів управління новостворених районів та ОТГ області з туристичним бізнесом; створення локальних професійних громадських об'єднань (ЛГО) під егідою Національної туристичної організації України (НТОУ); забезпечення якості професійної підготовки кадрів туризму та сфери обслуговування).

3. Формування та просування туристичних дестинацій Запорізької області (створення бази даних туристичних ресурсів Запорізької області на базі нового адміністративного устрою територій; формування туристичного бренду регіону та його маркетингового просування; промоція туристичних дестинацій, сформованих на основі провідних туристичних ресурсів («магнітів») при активній підтримці влади і працевлаштуванні місцевого населення у туристичній сфері; активізація та розвиток різних видів туризму: гастрономічного, винного, сільського, зеленого, санаторно-курортного тощо; розробка нових туристичних продуктів регіону, просування та їх популяризація).

4. Розбудова Національного заповідника «Хортиця» (реконструкція старих і будівництво нових туристичних та меморіальних об'єктів; просування бренду «Хортиця» як провідної символічної, історичної та природної цінності України; створення об'єктів супутньої туристичної інфраструктури).

Висновки. Отже, все вище зазначене дає змогу стверджувати, що система управління регіональним розвитком туризму і гостинністю характеризується сукупністю цілей, завдань, механізмів, які зрештою визначають його тактику й стратегію. Система управління ґрунтується на врахуванні наявних природних умов, ресурсного забезпечення і багатьох інших факторів, пов'язаних зі створенням основи для розвитку туристичної галузі й індустрії гостинності, які можуть обмежувати, або, навпаки, створювати пріоритети галузевого розвитку в регіоні. Важливу роль у регіональній системі управління відводиться саме місцевим органам самоврядування. За для підвищення рівня розвитку сфери обслуговування Запорізького регіону, місцевими органами управління було сформовано Стратегію розвитку туризму Запорізької області на 2021-2027 роки, результатами якої очікуються: збільшення кількості туристів і екскурсантів, зокрема іноземців; збільшення доходів у сфері гостинності, туризму та курортів; створення нових робочих місць у сфері туризму та супутніх сферах діяльності; збільшення обсягу наданих туристичних послуг; збільшення обсягу надходжень до бюджетів усіх рівнів; підвищення туристичної, курортної, національно-культурної і бізнесової привабливості регіону завдяки розповсюдженню інформації на туристичних ресурсах та поширенню бранда серед інвесторів, а також туристів; вирішення супутніх інфраструктурних проблем регіону.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Запорізькій області. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>.
2. Марченко О.А. Концептуальні засади регіонального розвитку туристичної індустрії. *Економіка і суспільство*. Вип. 10. 2017. Мукачівський державний університет. С. 454-458.
3. Семенов В.Ф. Управління регіональним розвитком туризму. Одеса, 2011. 225 с.
4. Стратегія розвитку туризму Запорізької області на 2021-2027 роки. URL: http://www.berda.gov.ua/files/admin/Tourism_development_strategy_Zp.pdf
5. Шелемєтьєва Т.В. Концепції формування механізмів управління розвитком туристичної галузі в Україні в умовах євроінтеграції. *Економіка і суспільство*. Вип. 16. 2018. Мукачівський державний університет. С. 220-225.

Список использованных источников

1. Главное управление статистики в Запорожской области. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>.
2. Марченко А.А. Концептуальные основы регионального развития туристической индустрии. *Экономика и общество*. Вып. 10. 2017. Мукачевский государственный университет. С. 454-458.
3. Семенов В.Ф. Управление региональным развитием туризма. Одесса, 2011. 225 с.
4. Стратегия развития туризма Запорожской области на 2021-2027 годы. URL: http://www.berda.gov.ua/files/admin/Tourism_development_strategy_Zp.pdf
5. Шелемєтьєва Т.В. Концепции формирования механизмов управления развитием туристической отрасли в Украине в условиях евроинтеграции. *Экономика и общество*. Вып. 16. 2018. Мукачевский государственный университет. С. 220-225.

References

1. The head department of statistics at the Zaporiz'k region. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>.
2. Marchenko O.A. Conceptual ambush of the regional development of the tourist industry. *Economy and suspension*. Vip. 10. 2017. Mukachiv State University. S. 454-458.
3. Semenov V.F. Management of regional development of tourism. Odessa, 2011. 225 p.
4. Strategy for the development of tourism in the Zaporozhye region for 2021-2027. URL: http://www.berda.gov.ua/files/admin/Tourism_development_strategy_Zp.pdf
5. Shelemet'va T.V. The concept of the formulation of mechanisms for managing the development of tourist galusies in Ukraine in the minds of Eurointegratsia. *Economy and suspension*. Vip. 16. 2018. Mukachiv State University. S. 220-225.

Надійшла до редколегії 28.04.2021